

Lemac
toom
in gene
dlt.
2a

(Dalje prihodnjič.)

Cerkvene stvari.

Okrožnica biskupa Strossmayerja o potovanji Slovanov v Rim.

Sedaj, ko se ves slovanski svet pripravlja na potovanje v večno mesto Rim, naj izvedó naši čest. bralci, kako ljubeznjivo vabi prevzvišeni biskup Strossmayer Jugoslovane na to potovanje v okrožnici dne 2. majnika, ki jo je poslal do svoje duhovščine in v kateri poleg družega z ognjevitó besedo govori tako-le:

„Ljubi mi bratje! skušajmo, da mi in naše ljudstvo pri tej priliki ne zaostanemo za drugim slavjanskim svetom. V našem sedanjem sv. Očetu je Bog probudil nam Nikolaja I., Hadrijana II. in Ivana VIII., kateri, slavni Jezusovi namestniki so važnost slovanskega vprašanja temeljito razumeli in skušali na vso moč, da Slovanstvo popolnem doseže vzvišeni smoter, katerega mu je Bog odločil v bratski slogi z najodličnejšimi narodi tega svetá. Znano mi je iz vira po vsem zanesljivega, da sv. Oča papež Leon XIII. nas južne Slovane s posebno ljubeznijo ljubi, in da njega blago srce, v katerem se odziva srce Jezusovo, ne izključuje tudi bratov iztočnega obreda, katerim želi iz vse duše, da najdejo v cerkveni jedinosti moč in pravico popolne svobode in neodvisnosti apostolskega poziva in njega plodovitosti in ob enem pa božanstveni pečat svojemu divnemu obredu, svojemu cerkvenemu jeziku in vsemu onemu, čemur je od nekdanj privajeno njih pobožno srce in kar čuvajo, kakor svojega očesa zenico. Sveti oča Leon XIII. ljubi nas posebnim načinom in s pravo očetovsko skrbjo spremlja vse dogodke pri nas, vedoč, da se je prav med nami ohranil najboljši del dedščine naših apostolov, to je, cerkveni jezik v obredu zapadnem in da se v našem krasnem Srijemu nahaja ime in kál one nadbiskupije, s katero je nekdanj Ivan VIII. obdaril našega sv. Metoda, to zatorej priča, kako sv. Oča zná, da je božja previdnost svoj del svetih in nesmrtnih namér naših apostolov izročila nam južnim Slovanom, in da vsi starejši in novejši dogodki merijo na to, da bi se končala ona osodepolna ločitev, katero je med nas zanesla tuja roka, in da se položi temelj óni sveti ljubezni, slogi in jedinosti, katera se bode tekom časa od tú razširila med vse slovanske národe ter jim pridobila najčastnejše in najodličnejše mesto v družbi evropskih in azijskih národov. Gledajmo zatorej, dragi mi bratje, da se kolikor moči velik broj našega národa pridruži temu potovanju. Ako imamo po svojih farah imovitejše ljudi, ali rodbine, odlične po imenu in časti, spodbadajmo jih z vneto besedo, da romajo pri tej priliki v Rim in takó sebi in svojcem pridobé zastavo nove časti, nove slave in božjega blagoslova. Italija je zemeljski raj, poln dragocenosti prirodnih in umeteljnostnih, Rim se po vsi pravici imenuje uže od starodavnosti „večno mesto“, kajti je najlepše in najznamenitejše mesto vse zemlje, kjer se človeku pri vsakem koraku kažejo resnično čudovite in čarobne podobe starega in novega svetá. Tú sta groba in svetinje sv. apostolov Petra in Pavla, tú imamo tudi mi Jugoslovani svoj národni závod in svojo prekrasno cerkev sv. Higeronima. Tú je namestnik Kristov in večni dedič njegove svete ljubezni, kateri hrepeneč čaka, da nas sprejme v svoje naročje in nas blagoslovi iz vsega srca, tú je cerkev sv. Klementa, kjer počiva naš sv. Ciril, in kjer se bode najbrž 5. julija t. l. prazno-

vala veličanska cerkvena slavnost po iztočnem kakor zapadnem obredu v znak one svete jedinosti, katero nam naš gospod in Izveličar pri Janezi 17. tako toplo poklada na srce, katero nam sv. apostol Pavel v svojih čudovitih listih tako silno priporoča in katera je edino poročstvo vseh onih časnih in večnih dóber, po katerih vroče koprní sleherno plemenitejšo srce. Vso Italijo prepotovati in spoznati in vse omenjano in še sto in sto drugih stvari gledati v družini dobrih, iste vere, upanja in ljubezni do Jezusa in njega namestnika na zemlji navdušenih bratov, resnično, to ima biti rajski prizor, kakoršnega gledati nam ne bode lahko dana zopet prilika.“

Zgodovinske stvari.

Odkod vitežki red železne krone?

O priliki odlikovanja dr. Bleiweisa z redom železne krone je marsikdo radovedno poprašal: od kod ime tega imenitnega reda? Naj o tem podamo bralcem našim kratko zgodovinsko črtico.

Železno krono dala je napraviti lombardska princesinja Teodolinda o priliki kronanja svojega so-proga Agilolfa leta 953. Ta krona je zlata in z dragocenim kamenjem obložena. Ime ima pa od tod, ker je odznotraj ozek železen obroček, ki je po starodavni pripovedki kovan bil iz žeblija križa, na katerega je bil Kristus pribit. Shranjena je še sedaj v laškem mestu Monzi, kjer so bili kronani laški kralji in pozneje tudi rimski cesarji kot lombardski kralji.

Red železne krone ustanovil je pa leta 1805. cesar Napoleon I., ko je bil izvoljen za laškega kralja. Avstrijski cesar Franc I. ga je pa obdržal za avstrijski red leta 1815., ko je Avstriji pridobil Lombardijo in Venecijo. Ko je pa Lombardija in Venecija pripala zopet Italiji, delila sta avstrijski cesar in laški kralj ta red tako med sabo, da ga ima vsak pravico svojim državljanom podelovati. Deli se ta red v tri vrste in v zvezi z njim je žlahni stan (plemstvo). J.

Starozgodovinske stvari.

Nekaj o osebnih imenih korotanskih Slovencev.

Spisal Davorin Trstenjak.

I.

(Dalje.)

6. januarija leta 864. obdaruje kralj Ludevik salcburškega višega škofa z mnogimi slovenskimi sužnji iz Koroškega; imena bila so jim sledeča: Biula, Zirneu, Betaneo, Trebisnec, Nasmus, Wolato, Sebedrach, Techosit, Godemus, Sebemir, Zirna, Turdazo, Razamuzza, Drasma.

Biula je Bela, ime ženske, ker listina govori „servos cum uxoris“ (glej „Anhang zur Juvavia“ str. 96. Nr. XXXIX). — Zirna = Srna. Trebisnec je: Trebišnek, vse lahko razumljiva in tudi slovenska imena, ravno tako: Sebedrach = Sebedrag.

Važno je ime Techosit, ki je skaženo iz Těhožid (solatium cupiens).

Iz tem.: těh, so sopet Čeho-Moravci radi imena stvarjali, na primer: Těh-an, Těho-bud, Těh-na, Těho-rad, Těh-ota itd. Korenika žb d se vjema s hrvatskosrbsk. žud (žudim, cupio); novoslov. ždeti, ima uže drug pomen.

Pomena imena: Betaneo ne razumem, a najdem česka imena: Bet-ka, tako tudi ne vem razložiti imena Nasmus, a pri starih Čehih in Moravcih najdem iz tem. Nas imena: Nas-ak, Nas-slav, Nas-on; po Pohorji: Nas-ko. Godemus *) najde sorodnike v česko-moravskih: God-ava, God-ata, v poljskem: God-in, Godi-slav, God-oj, God-un itd. Ime Domemus se vjema zopet z imeni: Doma (staročesko), Dom-aj (staropoljsko), Doma-mysl (staročesko). Turdazo je iz Tvrdaš, iz teme: tvrd in sufiksom: aš. Razamuzza je hudo popačeno, ker se nemški z ima brati kot s, bi dobodli Rasamussa, imena: Rasa, Ras-ka, Ras-slav, so bila pri Čehih in Srbih navadna, drugega dela imena ne razumem. — Drasma utegnilo je per metatezin iz Drasma nastati, znana so mi staročeska imena Drs-slav, Drsa. Drasma utegne pa tudi označevati Dražma, iz tem. drag, o čem pa dvomim, ker slovenski č je pisec listine poznamenoval s ts, kar ime ženske Blagatsa = Blagača pričuje.

Leta 994. je briksinski škof Albuin daroval svoji sestri Gepna posestva pri Doberlivesi (Ankershofen l. c. str. 28). Med slovenskimi pričami se imenuje slobodnjak Ladimar. Imena iz tem. lad (schön, niedlich, zierlich, harmonisch) so tudi bolj pri zapadnih Slovanih navadna, nego pri južnih, na primer, Ladi-mir (staromoravsko) (Codex Morav. I., 345), Lad-ek, Ladi-slav, Lad-on itd.

Leta 970. je „nobilis clericus Witto“ poklonil salcburškemu škofu Frideriku na svojih posestvih v: „Pirihun, in Uintpzingun“, Windpossingen v Lungavi (na Salcburškem) svoje sužnje (mancipia). Salcburški škof pa je temu kleriku dal „beneficium s. Andreae“ v laboški dolini in sledeče sužnje: Wasagrim, Meginuvart, Adalpreht, ti so bili Nemci, med Slovenci pa: Blagadsa, Razili cum uxore, Raza cum filiis, in Dragosid. Imena: Blagača, Rasil, Rasa, Dragožid (cara cupiens), smo uže pred seboj imeli, in se prepričali, da se tudi pri zapadnih Slovanih najdejo. Imenujejo pa se še: Zuerco, Zirneca in Asziza.

Pri Čehih najdem ime plemiča: Svrh (Reg. Boh. 1201.), Zirneca je menda: Srnica, in Asziza je: Asčica stareja oblika za: Jasčica. Priče pri podpisovanju so bili nemški in slovenski slobodnjaki, med Nemci: Engilmar, Meginuart, Luitolt, Egilolf, Eparhart, med slovenskimi: Turdugouuo, kar po mojem mnenju ni drugo, nego: Tvrdoglav. Da so korotanski Slovenci uže takrat glasnik I kot v izgovarjali, pričuje pisava imena reke: Oguania (Oglanja). Imenuje se še tudi slovenski priča: Putizlau, kar ni druga, nego zapadnoslovanski: Budislav, sicer tudi pri Srbih rabljeno ime. (Anhang zur Juvavia, str. 199. Nr. XXIV.)

Ko je svetopavlovski samostan v laboški dolini bil ustanovljen, najdemo med pričami tudi Slovence: Frazlau, beri Fraslau. Kakor je iz: Brašlovce (kar je iz: Bratslavce) skazilo se: Urazlau — Fraslau, tako tudi ime: Frazlau, iz: Bratslav. Ime: Bratslav, Bratislav je bilo pri starih Čehih, Moravcih in tudi Srbih navadno.

Ker v starokorotanskih imenih nahajamo večino zapadnoslovanskih imen, so morali korotanski Slovenci iz severozapada, ne pa od iztoka sem priti. Teorija, da so korotanski Slovenci v najbližnji sorodnosti z bolgarskimi Slovani, ne bode obveljala. Fonetika korotanskega jezika je ona, ki jo rabijo severozapadni Slovani, naglas se metne na zadnjo slovko, druge posebnosti naroda pa smo še premalo preiskali.

*) Sufikse naj nam razložijo kranjski filologi, ti so boljše od štajarskih, kakor gosp. Spectabilis trdi. Pis.